

Hristiyanlığın Tarihsel Geliřimi (1)

PROF.DR. MAHMUT AYDIN

Günümüz Hristiyanlığı kurumsallaşma sürecinde Yahudi, Yunan, Roma ve diğer dini düşünce dünyalarından büyük oranda etkilenmiştir.

Şu üç temel geleneksel Yahudi dünya görüşü şekil değiştirerek Hristiyanlığa taşınmıştır.

- (1) Yahudilikte Tanrı ile yapılan ahdin sembolü olarak kabul edilen sünnet olma ritüeli
 - Tanrı ile yapılan yeni ahdin sembolü olarak kabul edilen vaftizle yer değiştirmiştir.
- (2) Tanrı'nın dünyayı yaratması esnasında dinlendiği yedinci günü sembolize eden haftalık Yahudi toplanma günü olan Cumartesi günü,
 - İsa'nın ölümden dirildiği gün anısına kutlanan Pazar günü ile yer değiştirmiştir.
- (3) Yahudi kutsal kitapları
 - Hristiyanlar tarafından da kutsal ve önemli kabul edilmiş ancak bu yapılırken onlar Hristiyanların bakış açılarına göre yeniden yorumlanmıştır.

Yunan ve Roma inançları da Hıristiyanlığın gelişmesinde önemli bir role sahiptir.

Bazı pagan Roma inançları da kurumsallaşması sürecinde Hıristiyanlığa taşınmıştır.

Örneğin,

- Mısır tanrıçası İsis'in mucizevi şekilde oğlu Horus'u emzirmesini tasvir eden harfler, Bakire Meryem'in bebek İsa'yı emzirişini betimleyen resimlere
- Mitra'nın, Oziris'in, Adonis'in ve Dionysos'un doğum günü olarak kutlanan 25 Aralık, İsa'nın doğum gününe
- Pagan inancında güneşin övüldüğü gün olan Pazar, İsa'nın anıldığı kutsal güne dönüştürülmüştür.
- Bu fikirler yanında
 - Hıristiyan düşünürler Yunan kültüründen kendi fikirleri savunma ve felsefi fikirleri ifade etme yöntemlerini öğrenmişlerdir. Hıristiyanlar Kilise örgütlenmesi ve idaresi konusunda da Roma devlet idaresinden etkilenmişlerdir.

Hristiyanlığın
gelişme ve
yayılma sürecine
baktığımızda ilk
yüzyılların
oldukça kritik bir
öneme sahip
olduğunu görürüz.

Bu yüzyıllarda
Hristiyanların
Roma yönetimi
tarafından
devamlı surette
baskı zulüm
gördüğü için
Hristiyanlık adeta
yaşama savaşı
vermiştir.

Hristiyanlar,

Roma idareciler tarafından gizli
olarak gayri ahlaki ayinler
yapmakla,

küçük çocukları
katletmekle,

yakın akraba zinası işlemekle
ve yamyamlıkla suçlanarak
devamlı surette baskı ve
zulüm görmüşlerdir.

Örneğin Roma imparatoru
Neron'un (MS. 57-68) Hristiyan
kurbanları kanlı Roma
arenalarında canlı canlı
aslanların önüne attığından
bahsedilir.

Decius (MS 240-251) ve Diocletian
(284-305) gibi Roma imparatorları
da Hristiyanları yok etmek için
onlara karşı oldukça acımasızca
davranmıştır.

-
- IV.yüzyılın başlarında bu baskı ve zulümlerden kendini yavaş yavaş kurtarmaya başlayan Hristiyanlık dördüncü yüzyılın ikinci yarısından sonra Roma imparatorluğunun yegane meşru dini konumuna gelmiştir.
 - Bu gelişmede iki imparatorun çok büyük katkısı olmuştur.
 - Bunlardan biri 313 Milan fermanıyla Hristiyanlığı koruma altına alan **Konstantin** ve onun ortağı olan **Licinus**,
 - Diğeri 395 yılında Hristiyanlık dışındaki tüm inançları yasaklayarak Hristiyanlığı Roma'nın tek resmi dini haline getiren **Theodosius**'dur.
 - Hristiyanlığın Roma imparatorluğunun tek meşru ve resmi dini olmasından sonra imparatorluğun siyasi ve askeri desteğini de arkasına alan Kilise, Hristiyan olmayanları Hristiyanlaştırarak egemenlik alanını genişletmek için Hristiyan olmayan halklara yönelik her türlü baskı ve zulmü yapmaktan geri durmamıştır.

Dışlayıcı tutum içinde
yayılmasını sürdüren
Hristiyanlık

ortadoğu, Anadolu ve
Balkanlarda çok kısa bir
sürede yayılmış ancak
7.yüzyılda İslam'ın ortaya
çıkmasıyla yayılma alanını
Avrupa, Afrika ve Asya'ya
çevirmiştir.

On ve on birinci
yüzyıllar arasında
Hristiyanlık Norveç,
İsveç ve Danimarka'da
yayılmıştır.

10.yüzyılda
Thesalonica'dan Cyril
ve Methodius adlı iki
kardeş İstanbul patriği
tarafından Hristiyanlığı
Slavlar arasında yaymak
üzere Bulgaristan ve
Sırbistan'a gönderilir.

Frenk lider
Charlemagne'nin
gayretleri sayesinde
onuncu yüzyılın
sonlarına doğru
Almanya da
Hristiyanlaştırılmıştır.

- MS.5-8 yüzyıllar
arasında Fransa,
İngiltere, İrlanda
ve İskoçya nüfuz
etmiştir.

10.yüzyılda Bizans
Hristiyanlığı Kiev'e ve
Rusya'nın diğer
bölgelerine kadar nüfuz
eder duruma gelmiştir.

10.yüzyılın ortalarından sonra

- Almanya Polonya ve diğer batı ülkelerini hakimiyetleri altına almasıyla Hristiyanlık bu bölgelerde de yayılma alanı bulmuştur.

Alman fetihler sayesinde on üçüncü yüzyıldan itibaren Estonya ve Litvanya'da Hristiyanlaştırılmıştır.

13.yüzyılda İsveçler sayesinde Hristiyanlık Finlandiya'yı da hakimiyeti altına almıştır.

Batı Avrupa ülkelerinde yayılan Hristiyanlık

- merkezi Roma piskoposluğu olan Latin Hristiyanlığıydı.
- Bunun karşısında merkezi İstanbul patrikliği olan doğu Hristiyanlığı ise doğu ve orta Avrupa'da yayılma alanı bulmuştur.

Hıristiyanlığın Tarihsel Dönemleri

YENİ-AHİT DÖNEMİ

Hıristiyanlığın temel yapı taşı olan İsa-Masih Yahudilere gönderilmiş bir elçi olduğundan onun hareketi ilkin Yahudiler arasında ortaya çıkmıştı.

İsa'nın ölümünden sonra başta Hıristiyanlığın şekillendiricisi olarak kabul edilen Pavlus olmak üzere diğer önce gelen ilk cemaat yetkililerin yaptığı çalışmalar neticesinde Hıristiyanlık adını alan yeni din çok kısa sürede Filistin bölgesinden Mısır, Suriye, Anadolu, Yunanistan'a kadar yayılmıştır.

İsa'nın 33 yılında çarmıha gerilerek idam edilmesinden sonra ona inananlar ölümünü bir türlü kabullenemedikleri için onu imanlarında ölümden diriltmiş ve sonrada dünyanın sonuna doğru tekrar yeryüzüne gelip yarım bıraktığı *Tanrı Krallığını* tesis etmek için göğe Baba Tanrı'nın yanına yüceltmişlerdir.

İsa sonrası dönemde onan inanlar bir araya gelerek İsa'yı hatırlamaya ve ibadet etmeye yönelmişlerdir.

İlk Hristiyan cemaati yetkilileri

- bu toplantılar esnasında Kutsal Ruhun kendilerine gelerek kendilerini güçlendirildiği ve onların bilmedikleri dillerde konuşmalarını sağladığını iddia etmişlerdir.

İlk cemaatin İsa sonrası dönemde bir araya gelerek ibadet etmeleri

- İsa'nın hatrasını yaşatmaya çalışması ilk kilisenin başlangıcı olarak kabul edilmektedir.

Oluşan bu ilk kilise bünyesinde bir araya gelmeyi sıklaştıran ilk Hristiyan cemaati üyeleri

- Pavlus tarafından yeni anlamlar katılarak şekillendirilen İsa'nın mesajını Roma İmparatorluğu bünyesinde yaymaya başlamış ve bunun neticesinde Yahudi ve Gentile gibi her kökenden kişiler akın akın İsa'nın takipçisi olmaya başlamıştır.

Kudüs'ün Romalılar tarafından 70 yılında tamamen tahrip edilmesinin ardından

İsa-merkezli olarak şekillenen bu yeni inanç, başta şekillendiricisi Pavlus olmak Roma imparatorluğunun belli başlı kentlerinde yayılarak ve hızlı bir şekilde taraftar kitlesini çoğaltmaya başlamıştır.

Başlangıçta,

Hem Pavlus'un ısrarla vurguladığı gibi tüm idari sistemlerin Tanrıdan olduğu ve bundan dolayı herkesin, idaresi altında bulunduğu yönetimlere uymasını öngören "amaca götüren her yol meşrudur" anlayışı,

hem de bu yeni inancın öğrettiği, düşmanın bile sevilmesi, iyi eylemler yapılması, yetkililere saygılı olunması gibi hususlar sayesinde hızlı bir şekilde yayılan bu yeni inanç, zamanla Romalı idareciler tarafından bir tehdit olarak görülmeye başlanmıştır.

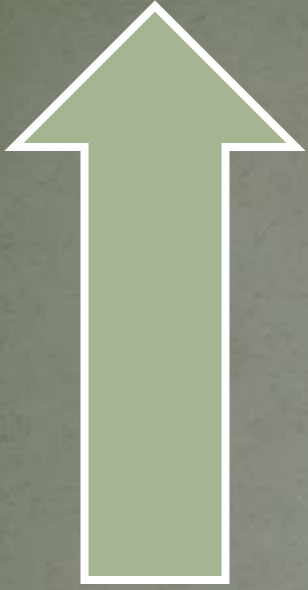
Bu durum

bu yeni inanç mensuplarını hem kendisinden ayırdıkları Yahudiliğin, hem de Romalıların hedefi haline getirmiştir.

Bu süreçte

Yahudi yetkililer,

- İsa'nın uzunca bir süredir beklenen İsrail'in kurtarıcı Mesih'i olduğu iddialarına şiddetle karşı çıkarken, Romalılar da gittikçe yayılan Hristiyan inancını Roma için ciddi bir tehdit ve tehlike olarak görmeye başlamışlardır.

Başlangıçta marjinal bir Yahudi grubu olarak ortaya çıkan ve zamanla Yahudilikten ayrılarak ona rakip bir din haline gelen Hristiyanlığa Yahudilerin karşı çıkması anlaşılabilir bir tutumdur.

Başta bu yeni dini şekillendiren Pavlus olmak üzere diğer Hristiyan yetkililer hiçbir siyasi hedef gütmemesine, hatta her fırsatta Hristiyanları, bağlı bulundukları idareye uymaya davet etmelerine rağmen acaba Romalı idareciler neden Hristiyanlara için baskı ve zulüm yapmışlardır?

Roma İmparatorluğu söz konusu dönemde sahip olduğu güç bakımından büyük bir devlettir ve bu büyüklüğünü dinsel hoşgörü ve kültürel asimilasyon politikalarıyla sürdürmekteydi.

Romalı idareciler çoğunlukla ele geçirdikleri bölgelerin halklarını kendi yerel ilahlarına ibadet etme konusunda serbest bırakıyordu.

Devletin bütünlüğü için Romalı idareciler “imparatora tazimde bulunmak” suretiyle yurttaşlarının imparatorluğa saygı duyması konusunda da ısrarcıydı.

Roma güçlü olduğu için Roma ilahlarının da diğer ilahlardan daha güçlü olduğu ve bundan dolayı tüm Roma vatandaşlarının onlara ibadet yapması gerektiğine inanılıyordu.

Bu durum da doğal olarak herkesin bazı Roma ilahlarına zorunlu olarak tazimde bulunmasını gündeme getirdiği için Roma’nın aslında iddia edildiği gibi dinsel açıdan hoşgörülü olmadığı bir kanıtı olarak görülebilir.

Sonuç olarak

Roma’da her ne kadar dinsel hoşgörü olduğu iddia edilse de, imparatora ve onu destekleyen güçlere ibadet ve tazim herkes için gerekli bir şey olarak görülüyordu.

Romalılar dinin gücüne saygı duyuyor ve tanrıların devleti koruduklarına inanıyordu.

Din, devlete hizmet etmek ve refah ve barış katkı sağlamak için vardı.

Devlet idaresinin kabul ettiği tanrısal varlıklara ibadet ve tazimde bulunmayı reddetmek, Romalılar için bir felaket olarak görülüyordu.

Tüm Roma yurttaşlarının Roma'nın tanrılarına gereken saygı ve tazimi göstermesi gerekmektedir.

Çünkü imparatorluğun sağlıklı bir şekilde hayatını devam ettirmesi buna bağlıydı. Roma tanrılarına tazimde bulunma konusunda sadece Yahudiler istisna kılınmıştı.

Yahudiler tek tanrı inancı üzerine vurgu yapan kadim ve saygın bir inanca sahip oldukları için Roma idaresi onlara özel bir statü verilmişti.

Buna göre

- Yahudilerin imparatora tazimde bulunmak yerine ona ve imparatorluğa dua etmeleri gerekmektedir. Yahudilere tanınan bu özel statü, başlangıçta bir Yahudi mezhebi olarak ortaya çıkan ve daha sonra ondan ayrılarak müstakil bir inanç olan Hristiyanlık mensuplarına verilmemişti.

Hristiyanlar

İsa-Mesih'i
Rab olarak
kabul
ettikleri

gizli yerlerde
bir araya
geldikleri
için
imparatorluğ
a bir tehdit
olarak
görölmüşür.

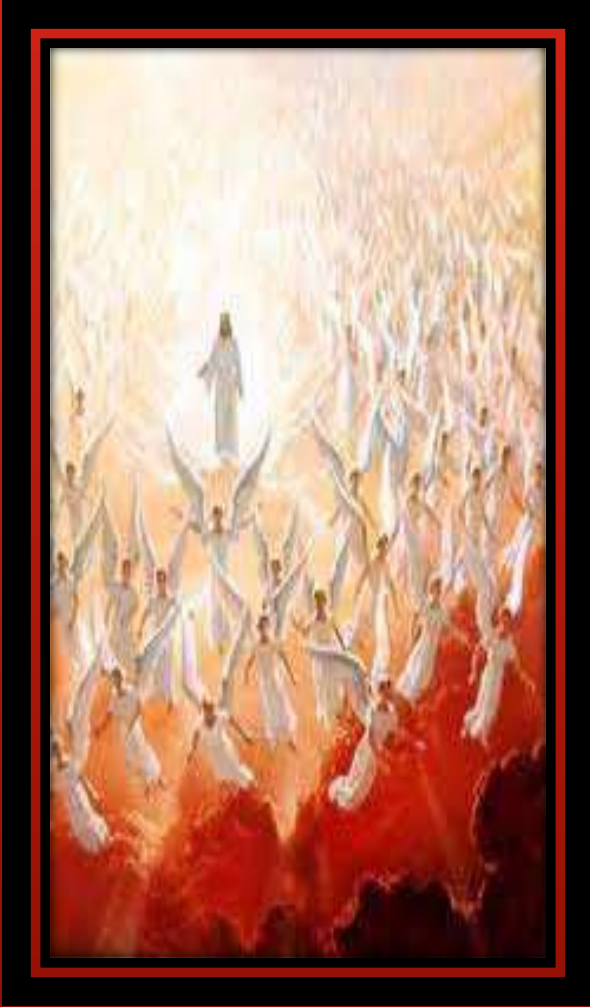
Hristiyanlar

Roma
ilahlarına/putlara
ibadet ve tazimi
şiddetle
reddettikleri ve
görünmez/soyut
bir Tanrıya
inandıklarını
savundukları için
Romalılar
tarafından ateist
olarak
nitelendirilmişti.

İfa ettikleri vaftiz
ve komünyon gibi
uygulamalarından
dolayı

Hristiyanlar
hakkında
bebekleri
öldürdükleri
ve ölü
insanların
etlerini
yedikleri
söylentileri
çıkarılmıştı.

Toplumsal alt
sınıflarındaki
kişilerle yakın
ilişki içinde
oldukları, köle
ve kadınları
Tanrı katında
eşit kabul
ettikleri için
Hristiyanlar
Romalılar
tarafından
küçüm-
seniyordu.

Roma İmparatorluğunu idare etmekle yükümlü olan yetkililer ilk Hristiyanları imparatorluk için büyük bir tehdit olarak görüyordu.

Bundan dolayı Hristiyan olmak son derece tehlikeliydi ve Hristiyan olmak adeta ölüme davetiye çıkarmak anlamına geliyordu.

Roma tanrılarına ibadet etmeyenler ve İsa-Masih'i inkar etmeyenler inançlarından dolayı baskı görüyor ve öldürülüyordu.

İnançlarından dolayı öldürülen kişilere Hristiyan literatüründe "matri/şehit" denmektedir.

Hristiyan toplum bu şehitlerin öykülerini büyük bir saygıyla yad etmekte ve onların gömüldükleri yerleri ziyaret etmektedir.

Bu kişilerin tıpkı İsa-Masih gibi, inançları uğruna hayatlarını feda ettiklerine inanılmaktadır.

Romalı idarecilerin baskı ve zulümlerine rağmen Hristiyan inancı gün geçtikçe yayılmış ve 300'lü yılların başında Roma İmparatorluğun %10'undan fazlası Hristiyan olmuştur.

Yine bu dönemde Hristiyanlık Asya ve Afrika'da da yayılma imkanı bulmuştur.

Patristik Dönem

- Erken dönem Hristiyanlığının Roma İmparatorluğu bünyesinde çok hızlı bir yayılma imkanı bulmasının temel nedenleri:
- Paganist Roma inançlarının sistemli bir din ve bir bağlılıktan ziyade bir gelenek olarak görülmesi karşısında
- Hristiyan inancının samimiyet ve iyi eylem üzerine vurgu yaparak insanların gönüllerini fethetmesi gelmektedir.
- Pek çok tanrısal varlık yerine
- Hristiyanlığın üçlü bir yapıda da olsa insanları tek bir Tanrıya inanmaya ve ona kulluk etmeye yönlendirmesi
- Bir takım ahlaki öğretiler sunması
- Paganist Roma inançlarının aksine
- Hristiyanlığın tüm insanları Mesih'in şahsında eşit kabul etmesi de onu çekici kılan unsurlar arasında sayılabilir.
- Hristiyanlığın bu yapısı ilk dönemlerde özellikle köleleri, kadınları ve alt tabakadan insanları bu inancı kabul etmeye sevk etmiştir.
- Yaşanan savaşlardan, çatışmalardan ve kavga ortamından bıkan ve her zaman Tanrılar adına bir şeyler yapmaktan usanmış insanlara İsa-Mesih kendileri için bir şey yapan bir kurtarıcı olarak sunulduğunda bunu memnuniyetle kabul etme noktasına gelmişlerdir.

Bu ilk dönemlerde Hristiyan inancı bir taraftan çok hızlı bir şekilde yayılırken diğer taraftan da hem inançsızlardan hem de inananlardan gelen birtakım sıkıntılarla yüz yüze kalmıştır.

Bu dönemde ilk olarak paganistler Hristiyan inancına yönelik bir takım itirazlar ve eleştiriler yöneltince Hristiyanlar kendi inançlarını savunmada ciddi zorluklar yaşamaya başlamış

Bu durum Hristiyan inancının savunusunu yapan bir grubun ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Hristiyan inancının savunuculuğunu yapan bu insanlara apolojist/savunmacılar denmektedir.

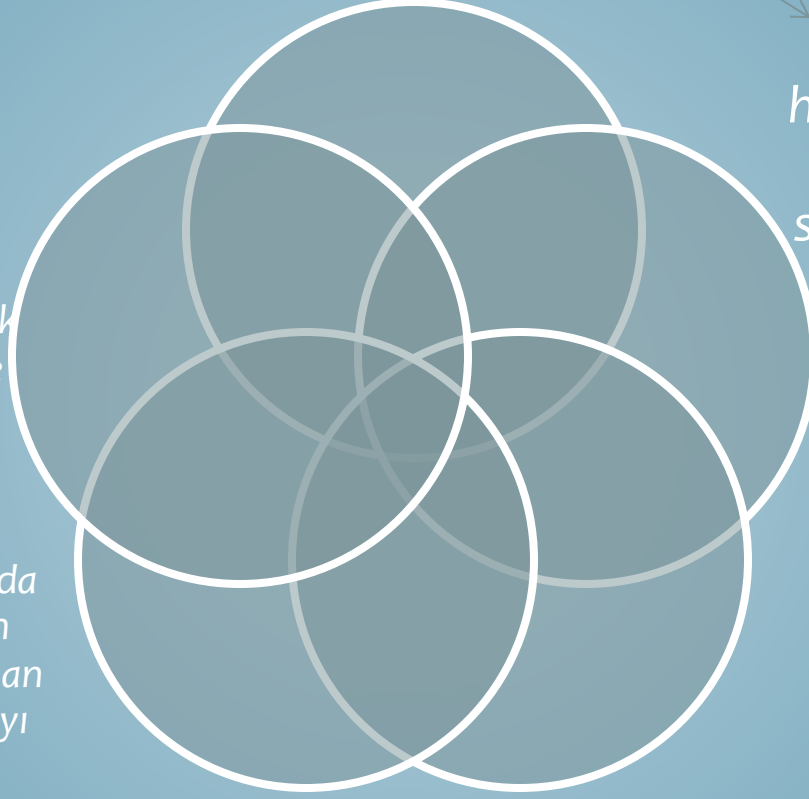
Bu kişilerin temel görevi Hristiyan inancına yöneltilen eleştiriler ve saldırılara rasyonel yanıtlar sunmaktır.

Bu kişiler

Bu çalışmalar neticesinde

- dini ritüeller, kutsal metinler ve doktrinel öğretiler tespit edilerek sabitleştirilmiştir. Bu şekilde bu yeni dinin mensupları Hristiyan inancı için doğru/sahih olarak kabul edilen hususları kucaklayıp benimseme, yanlış olarak görülenleri de terk etme şansını yakalamışlardır.

Bu kişiler inanç konusunda özellikle de İsa-Mesih'in tabiatı konusunda yaşanan fikir ayrılıklarından dolayı ortaya çıkan yanlış anlamaları düzeltmeye çalışarak Kilisenin bütünlüğünü de korumaya çalışmışlardır.

sadece Hristiyan ibadet ve uygulamaları hakkındaki yanlış algı ve algılamaları savunmakla kalmadı

aynı zamanda İsa-Mesih'in öğretisini de bu yeni inanca karşı mesafeli olan ve onu şiddetli bir şekilde eleştiren Romalı entelektüellere de rasyonel ve felsefi olarak izah edip açıklamışlardır.

Hristiyanlığın

bir taraftan Roma'nın baskısı
altında olduğu

diğer taraftan da gün geçtikçe
büyüdüğü bu dönemde (100-300)
Hristiyanlar arasında bir dizi dahili
sorunlar da gün yüzüne çıkmıştır.

Bunların başında da

- Bir Yahudi peygamberi olan İsa-Masih'in Pavlus vasıtasıyla Yunan-Roma dünyasına taşınmasından sonra tedrici bir şekilde bir beşer peygamberden kendisine ibadet edilen tanrısal bir varlığa dönüştürülmesi sorunu gelmektedir.

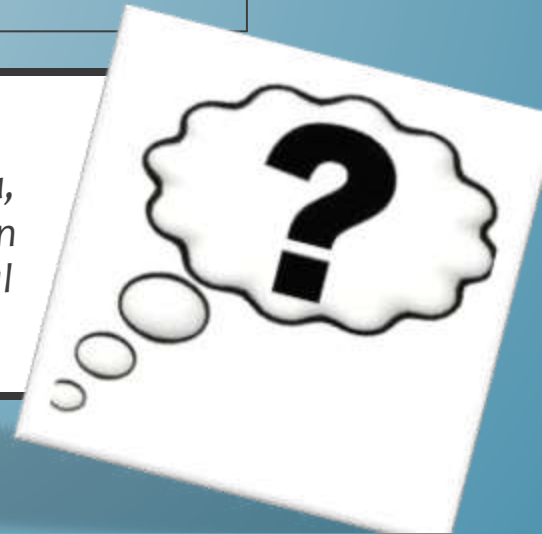
İsa'nın ilk taraftarları

- Yahudi olduğundan onu Yahudi geleneği çerçevesinde "Mesih" olarak düşünmüş ve Yahudi kutsal yazılarını ve ritüellerini kendileri için bağlayıcı görmüşlerdi.

İsa'nın mesajı Roma dünyasına taşındıktan sonra artık gittikçe artan sayıda putperest Romalının bu mesajı benimsemesi ve onu kendi kurtuluşlarının vesilesi olarak görmeye başlaması yeni bir takım sorunları beraberinde getirmiştir.

Bunların başında da

- İsa'nın bir beşer mi yoksa tanrısal cevhere sahip bir varlık mı olduğu, bağlayıcı kutsal yazıların tespiti, ne tür ritüellerin olacağı ve bunların nasıl yerine getirileceği ve Hristiyan inancına yönelik saldırılara nasıl karşılık verileceği sorunları gelmekteydi.

Hristiyanlığı yönelik saldırıları göğüsleyerek onlara felsefi yanıtlar veren apolojetikler Hristiyanlığın yayılmasına ciddi katkılar yapmıştır.

Bu apolojetiklerin en önemlisi II. Yüzyılda Hristiyanlığı benimseyen Romalı filozof Justin Martyr'dir.

Pek çok eser kaleme alan Justin'in özellikle iki eseri Hristiyanlığın entelektüel açından savunucu yaptığı için Hristiyanlık için son derece önemlidir.

Bu dönemin diğer bir önemli ismi depaganların Hristiyanlığı anlamasına büyük katkılar yapmış olan İskenderiye'li Clement'tir.

Clement özellikle döneminin bazı Yahudi, Hristiyan ve pagan gruplarında yaygın olarak bulunan pek çok popüler Yunan ve Asya kökenli fikirlerin aydınlanmış öğretmenler vasıtasıyla ilham edilen gizli bir bilgi yoluyla kurtuluşa ulaşıldığı fikriyle birleşmesi sonucu ortaya çıkan gnostik düşünceye karşı savaş açmıştır.

Patristik dönemde Kilise bir taraftan daha büyük kitlelere ulaşmak için kendini ve mesajını izaha çalışırken, Diğer taraftan da Hristiyan öğretisinin yanlış anlaşılması veya tahrip edilmesi olarak nitelendirdiği heretiklikle/sapkınlık la da mücadele etmek zorunda kalmıştır.

Bu çerçevede Kilise

- Hristiyan inancını iç ve dış saldırılardan korumak ve Hristiyanlar arasında inanç birliğini sağlamak için bir inanç bildirgesi (Havariler ve İznik Amentüleri) hazırlanmış,
- Hristiyanlığın resmi kutsal kitapları belirlenmiş (Yeni-Ahit külliyatı tespit edilmiş)
- piskopos, pastör veya rahipten oluşan bir Kilise idaresi oluşturulmuştur.

Konstantin 313 Milan fermanıyla Hristiyanlığı Roma İmparatorluğunda serbest bırakmakla topladığı İznik konsilinde ortak bir inanç bildirgesi hazırlatmakla yetinmemiş,

- imparatorluğun başkentini de Roma'dan Kostantinapolise (İstanbul'a) taşımış ve bu şekilde imparatorluğun siyasi gücünün batıdan doğuya geçmesine ön ayak olmuştur.

Roma, Vizigotlar, Vandallar ve Hunlar gibi kabileler tarafından işgal edilince imparatorluğun doğu bölgesi Bizans olarak isimlendirilmeye başlanmıştır.

Yaşanan bu gelişmelere batı Roma'daki siyasi gücü azaltırken hatta sıfırlarken Papaların gücü artırmış ve onlara dini etki yanında siyasi nüfuz da sağlamıştır.

Orta-çağda kendini hem siyasi hem de dini olarak kilisenin mutlak hakimi olarak ilan eden ilk papa 440-461 yılları arasında papalık yapan I. Loe'dur.

Loe, 452 yılında Roma'yı Hunların işgalinden kurtarmakla batı Avrupa ve Kuzey Afrika bölgesinde papalığın prestijini artırarak iyice güç kazanmasına sebebiyet vermiştir.

Bu dönemde papalığın otoritesi 540-604 yıllarında papalık yapan Büyük Gregory döneminde kendini iyice hissettirmeye başlamıştır.

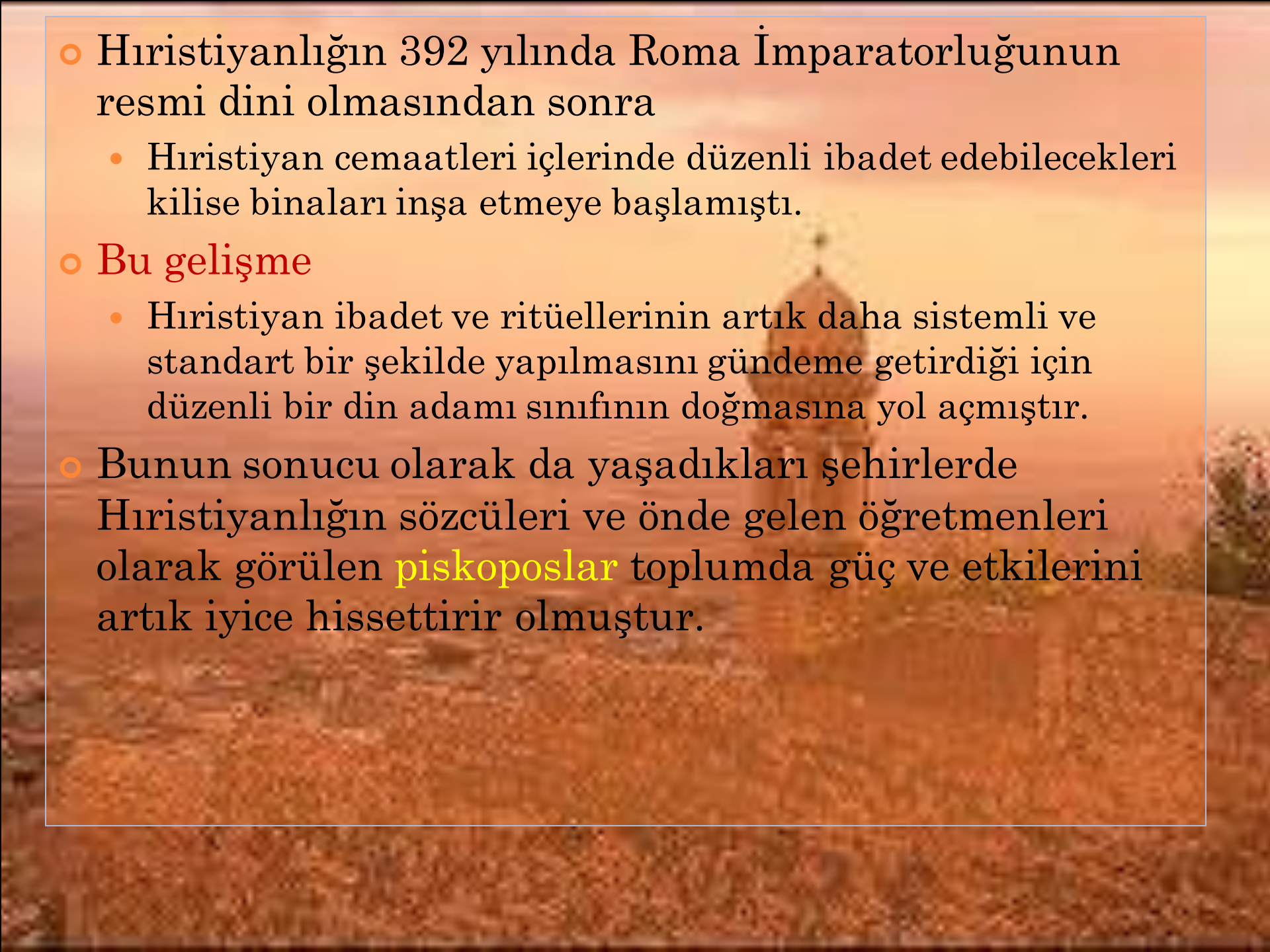
Orta-Çağ Dönemi

Orta-çağın bir başka önemli özelliği Konstantin döneminden Büyük Gregory dönemine kadar (300-600) bir biri peşi sıra yapılan ve Tanrı'nın gerçek tabiatının, İsa-Mesih'in konumunun ve teslis doktrinin tartışıldığı konsillerle Kilise teolojisinin büyük oranda tek tipleştirilmiş olmasıdır. Örneğin

451'de yapılan Kadıköy konsilinde İsa-Mesih'in hem tam Tanrı hem de tam bir beşer olduğu ve bu iki tabiatın birbirine karışmadığı resmi olarak deklare edilerek inanç bildirgesine konmuştur.

Yapılan bu konsillerde Yeni-Ahit külliyatını oluşturan kitaplar da tespit edilmiştir. Bu dönemde Kilise bir taraftan alanını genişletip ortaya çıkan sorunları çözüme bağlarken, diğer taraftan da Hristiyan ibadetini de düzenleme yoluna da gitmiştir.

-
- Hıristiyanlığın 392 yılında Roma İmparatorluğunun resmi dini olmasından sonra
 - Hıristiyan cemaatleri içlerinde düzenli ibadet edebilecekleri kilise binaları inşa etmeye başlamıştı.
 - Bu gelişme
 - Hıristiyan ibadet ve ritüellerinin artık daha sistemli ve standart bir şekilde yapılmasını gündeme getirdiği için düzenli bir din adamı sınıfının doğmasına yol açmıştır.
 - Bunun sonucu olarak da yaşadıkları şehirlerde Hıristiyanlığın sözcüleri ve önde gelen öğretmenleri olarak görülen **piskoposlar** toplumda güç ve etkilerini artık iyice hissettirir olmuştur.

Orta-çağ Hristiyanlığında yaşanan bir başka önemli gelişme de

- “ikon” olarak adlandırılan aziz ve şehitlerin suretlerinin yapılması ve bunların dualarda şefaatçi/aracı olarak kullanılmaya başlanmasıdır.

Konstantin öncesi dönemde inancından dolayı paganist Romalılar tarafından öldürülen pek çok Hristiyan şehidi aziz ilan edilerek bunların yeraltındaki mezarları ziyaret edilmeye başlanmıştır.

Ortaçağda ise aziz ilan edilen bu kişilerin tasvirleri yapılarak onlardan kendileri için şefaatçi olmaları talep edilmeye başlanmıştır.

Icon of Jesus

This depiction of Jesus is typical of Eastern Orthodox art in the later Byzantine Empire.

Ortaçağda yaşanan bir başka gelişme de

Kilisenin gittikçe güçlenmesine paralel olarak başta din adamları olmak üzere Hristiyan yetkililerin dünyaya daha fazla önem vermeye başlaması karşısında,

- bir grup Hristiyan'ın tüm dünyevi zevkleri terk ederek kırsal alanlara çekilip mutlak bir yoksulluk içerisinde günlerini sadece dua ve ibadetle geçirmeye başlaması sonucu ortaya çıkan manastır yaşamının gün yüzüne çıkmasıdır.

Manastır yaşamını tercih eden ilk rahiplerden en önemlisi Mısır çöllerinde tek başına yaşayan Aziz Anthony'dir (251-356).

İlk manastırlardan birinin kurucusu olan Pachomius da manastır yaşamıyla ilgili ilk kuralları koyan kişi olduğundan Hristiyanlık tarihinin önemli şahsiyetlerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Batı Avrupa'da ise

- Manastırlarda rahiplerin uyması gereken kuralları belirleyen ilk kişi Nursia'lı Benedict'dir (480-550).
- Benedict tarafından belirlenen bu kurallar zamanla manastır yaşamının standart kuralları olmuş ve onun kurduğu hareket de Benedictine hareketi olarak tarihe geçerek günümüze kadar varlığını devam ettirmiştir.